

Principals resultats de la diagnosi sobre el relleu generacional i l'accés a la terra al Pallars Jussà.

Programa per facilitar el relleu generacional i l'accés a la terra al Pallars Jussà

Tremp, 20 de novembre de 2019

Consell Comarcal
del Pallars Jussà

Ajuntament

de Tremp

SOC

Servei d'Ocupació
de Catalunya

Generalitat
de Catalunya

Aquesta acció està subvencionada pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya en el marc dels Programes de suport al desenvolupament local

Raiels

iniciatives que arrelen

www.raiels.cat

Raiels som una cooperativa de treball sense ànim de lucre amb la vocació de treballar pel territori i les persones que hi viuen, duent a terme projectes per a posar en valor allò que cada territori té, l'identifica i el fa únic.

TURISME I PATRIMONI

**MEDI AMBIENT I GESTIÓ
SOSTENIBLE**

**PROMOCIÓ ECONÒMICA
I SOCIAL**

**PRODUCTE LOCAL I
ARTESANIA**

” RAIELS és una variant dialectal de la paraula arrels. Per a nosaltres les arrels d'un territori tenen la mateixa funció que les arrels d'una planta: aferrar-se a la terra per aportar-li estabilitat i facilitar-ne el creixement i l'esplendor

Punt de partida

Valor estratègic
del sector agrari

Dinamisme de
certs sectors
associats a la
transformació del
producte (oli,
vinya).

Importància de
l'activitat agrària
com a
preservadora
del paisatge i
del territori.

**NECESSITAT
D'ABORDAR EL
REpte DE FACILITAR
EL RELLEU
GENERACIONAL I
L'ACCÉS A LA TERRA**

Escasses
incorporacions de
joves al sector
agrari // Grup
emergent de joves
que volen viure de
la terra

Necessitat de
frenar el
decreixement
poblacional

Objectius del treball

- Aprofundir en els **reptes del relleu generacional** i les **incorporacions** al sector del Pallars Jussà.
- **Crear consciència** sobre el **repte** que presenta el **relleu generacional** a la comarca del Pallars Jussà.
- Donar a conèixer els **mecanismes existents** per a facilitar l'accés a la terra.
- Identificar **possibles mecanismes** per a facilitar l'accés a la terra i el relleu generacional al Pallars Jussà, així com també serveis complementaris.
- Definir el **full de ruta** per a l'impuls del mecanisme/s més adients.

Fases del treball i metodologia

1. Síntesi de dades tècniques i diagnosi sectorial (març-octubre)

2. Transferència i sensibilització (octubre-desembre)

3. Identificació i full de ruta dels mecanismes més plausibles (novembre – desembre)

- Recull de dades bàsiques del sector primari:
 - Dimensió econòmica: PIB, VAB, mercat treball, SAU, etc.
 - Dimensió social: edat titulars, índex de recanvi, índex d'incorporació, etc.
 - Dimensió productiva: aprofitament SAU, evolució, producció integrada, producció ecològica, etc.
 - Fonts: estadístiques DARP, cens agrari 2009 i 1999
- Entrevistes personalitzades (45):
 - Joves que s'han incorporat al sector agrari (de dins i de fora de la comarca)
 - Pagesos jubilats amb terra
 - Associacions/entitats del sector agrari
 - Tècnics/es (DARP, Consell Comarcal, Ajuntaments, IDAPA)
 - Ajuntaments
- Coneixement de models existents per a facilitar l'accés a la terra (7).
 - Terra Franca, Xarxa Conservació de la Natura (Access to Land), Banc de Terres del Baix Camp, Banc de Terres del Priorat, Diputació de Barcelona, Escola de Pastors, Altres (espais test i oficines d'assessorament agrari)

Fases del treball i metodologia

1. Síntesi de dades tècniques i diagnosi

2. Transferència i sensibilització

3. Identificació i full de ruta dels mecanismes més plausibles

Fòrum-debat agrari (novembre)

- Xerrada marc sobre els reptes de l'accés a la terra i el relleu generacional al sector primari
- Presentació dels principals resultats de la diagnosi d'accés a la terra i relleu generacional al Pallars Jussà
- Taula rodona de 2 experiències en funcionament
- Dinàmica de treball grupal
- Debat i conclusions

Fases del treball i metodologia

1. Síntesi de dades tècniques i diagnosi

2. Transferència i sensibilització

3. Identificació i full de ruta dels mecanismes més plausibles

- Identificació de mecanismes més plausibles a la comarca
- Full de ruta que defineixi el mecanisme/es d'intermediació possibles i els propers passos a seguir

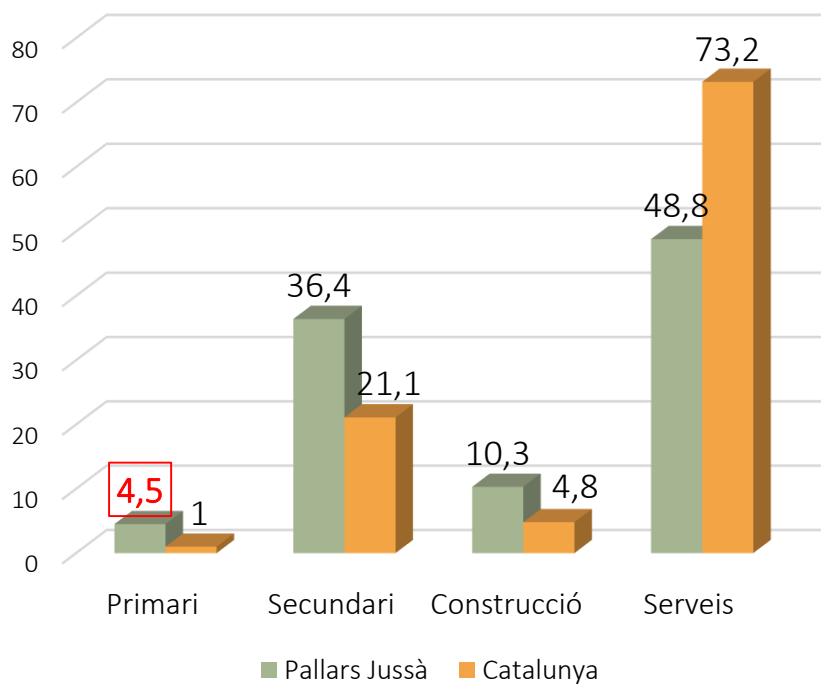

Principals resultats de la diagnosi del relleu generacional i l'accés a la terra al Pallars Jussà

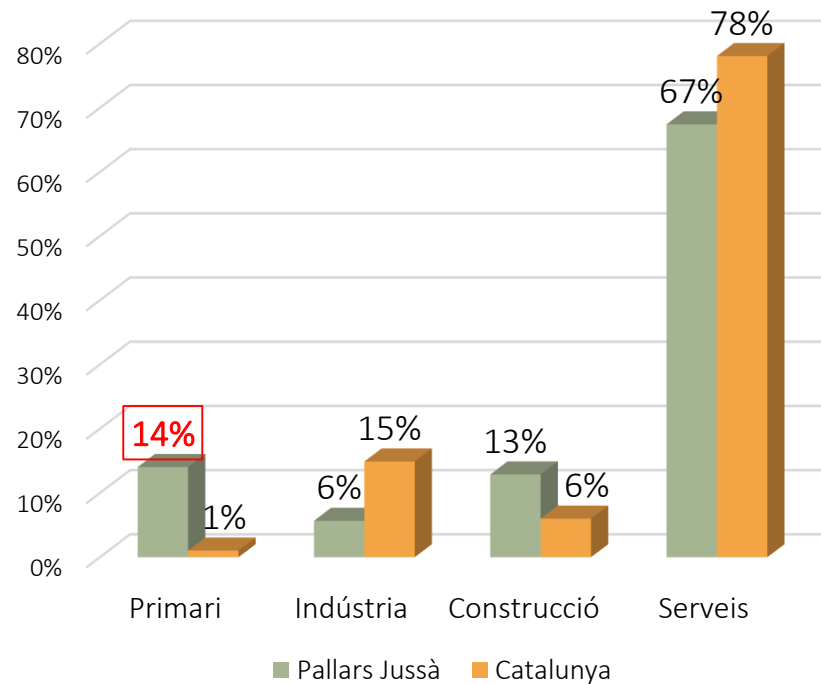
- a) Recull de dades bàsiques del sector primari
- b) Entrevistes a agents de la comarca

Dimensió econòmica

% PIB

Afiliacions a la seguretat social

Treballadors actius (afiliats al RETA o RGSS), treballadors del sector primari i % d'aquests respecte el total.

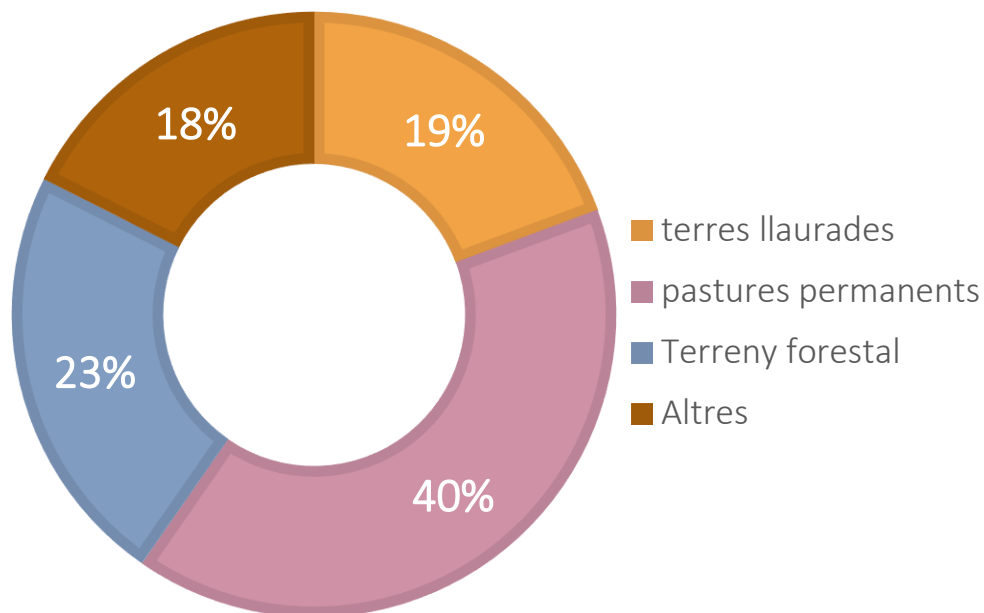
Municipi	Treballadors actius (afiliats RETA i RGSS)	Treballadors afiliats sector primari	% treballadors sector primari
Abella de la Conca	56	41	73%
Castell de Mur	64	7	11%
Conca de Dalt	103	30	29%
Gavet de la Conca	29	14	48%
Isona i Conca Dellà	304	168	55%
Llimiana	29	10	34%
Pobla de Segur, la	857	34	4%
Salàs de Pallars	89	12	13%
Sant Esteve de la Sarga	20	6	30%
Sarroca de Bellera	36	16	44%
Senterada	32	4	13%
Talarn	96	12	13%
Torre de Cabdella, la	163	45	28%
Tremp	2.124	140	7%
Total	4.002	539	14%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, juny 2019.

DIMENSIÓ PRODUCTIVA

- **Superfície agrària: 87.393 ha** de superfície agrària, **65% del total de la comarca** (tenint en compte terres llaurades, pastures i terrenys forestals). Mitjana catalana: 51%.
- **Nombre d'explotacions agràries: 889**, de les quals **870 (98%) tenen terres** i **328 (37%) tenen terres amb ramaderia**.
- Representen el 35% de les explotacions de l'APIA i l'1,5% de les explotacions de Catalunya.

Categories de la superfície agrària al Pallars Jussà

Font: elaboració pròpia a partir del cens agrari 2009

DIMENSIÓ PRODUCTIVA

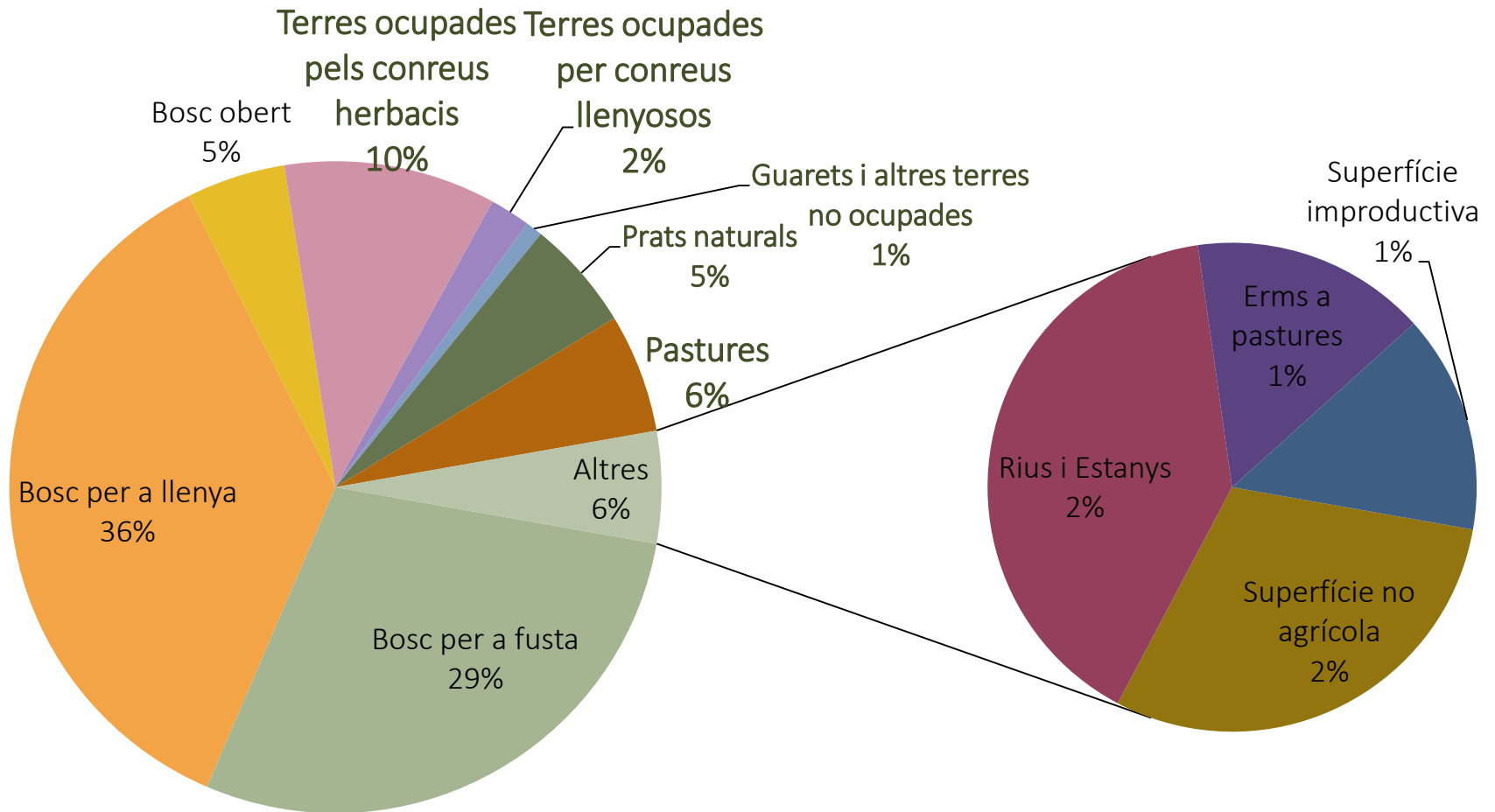
Evolució 1999-2009:

- Nombre d'exploracions agràries : **-8%** , de les quals amb SAU **-6%**
- Superfície agrària (ha) de les explotacions amb terres: **-28,7%**
- **SAU** (terres llaurades i pastures permanents): **-10%**, amb una reducció del 5% associat a les terres llaurades i una reducció del 13% associat a les pastures permanents.

	Explotacions totals (nombre)	Explotacions amb terres (nombre)	Explotacions amb terres (ha)	SAU		Ha terreny forestal	Altres
				Ha terres llaurades	Ha pastures permanents		
Any 2009	889	144	87.393	16.919	35.219	19.899	15.356
Any 1999	967	155	122.485	17.744	40.504	47.990	16.246
Evolució PJ	-8%	-7%	-28,7%	-4,65%	-13,05%	-58,5%	-5,5%
APiA	-9,5%	-3,5%	-15,8%	20%	-9%	-56%	36%
Catalunya	-2,5%	-10,4%	-18,9%	-3%	5%	-57%	-56%

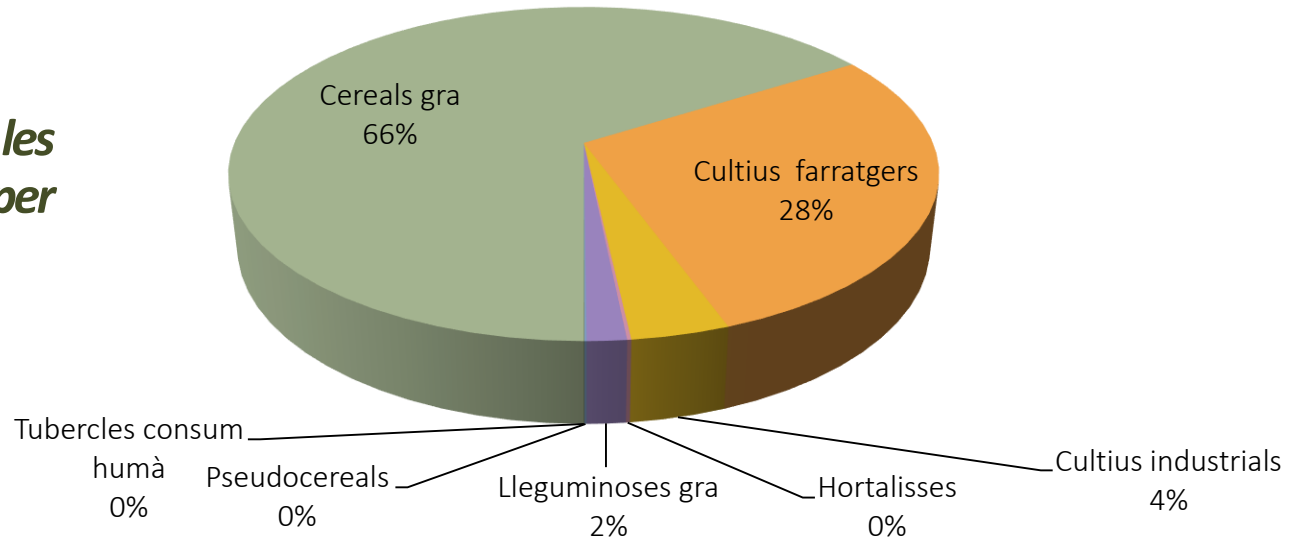
Font: elaboració pròpia a partir del cens agrari 2009 i cens agrari 1999

Tipologia d'aprofitaments a la comarca del Pallars Jussà.

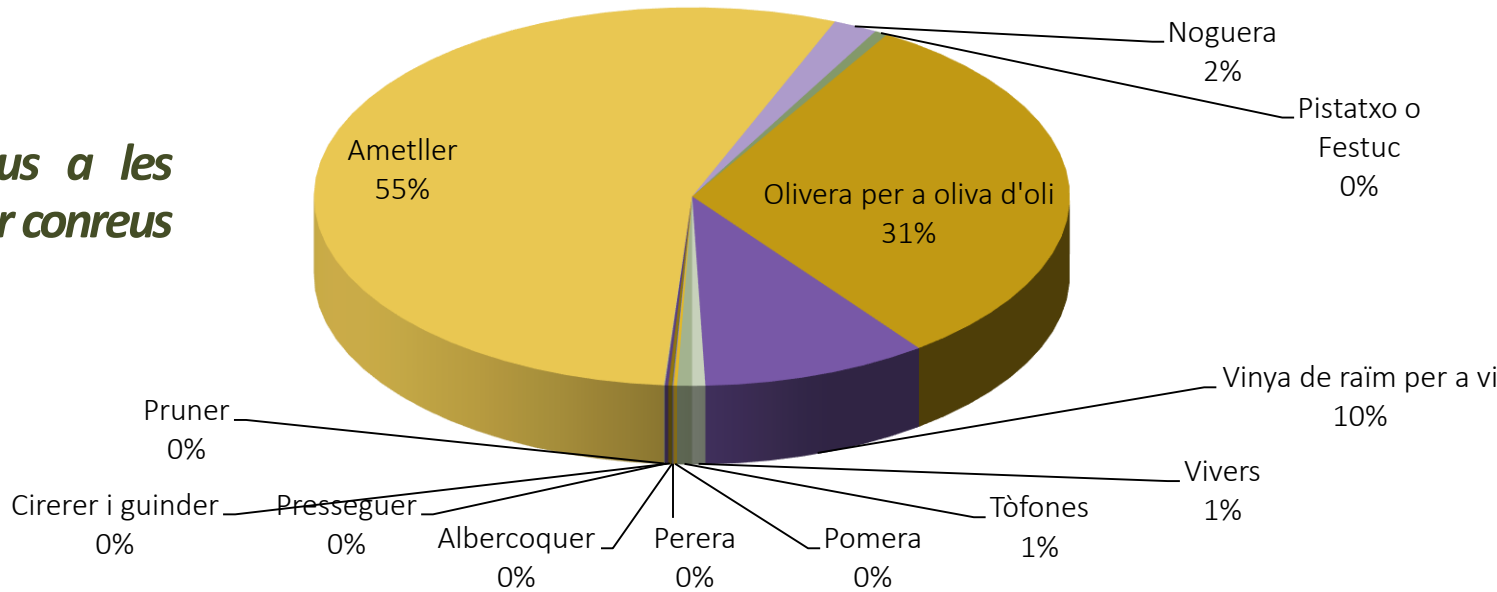

Font: elaboració pròpia a partir de dades de 2018 facilitades per l'Oficina Comarcal del DARP.

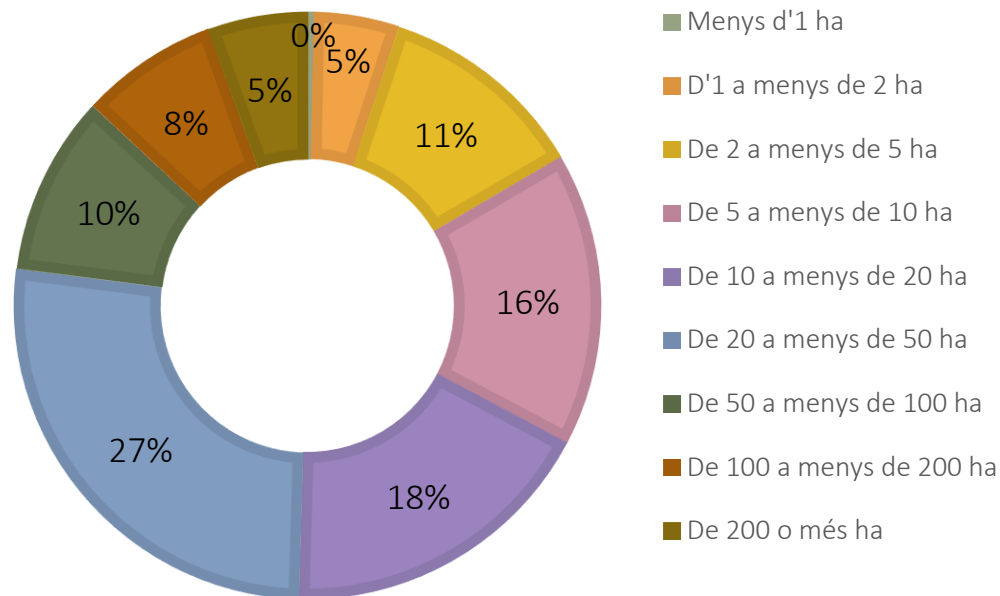
Tipologia de cultius a les terres ocupades per conreus herbacis

Tipologia de cultius a les terres ocupades per conreus llenyosos

Dimensió de les explotacions

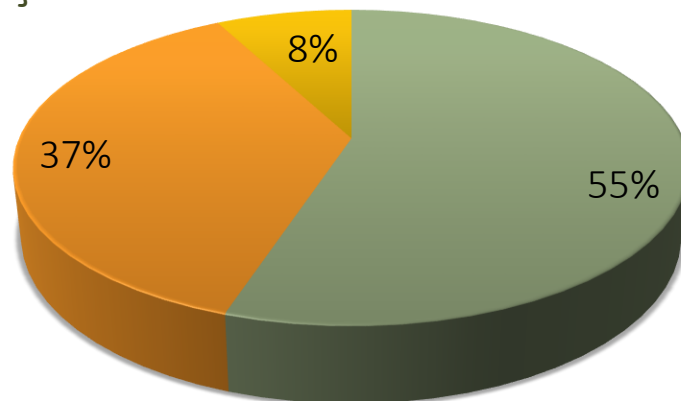
	Total amb SAU		Menys d'1 ha		D'1 a menys de 2 ha		De 2 a menys de 5 ha		De 5 a menys de 10 ha	
	explot.	ha	explot.	ha	explot.	ha	explot.	ha	explot.	ha
Pallars Jussà	870	52.138	3	0	41	56	100	339	141	1.063
Evolució	-5,95%	-10,49%	-91,43%	-100,00%	-31,67%	-31,71%	-12,28%	-9,84%	2,92%	6,09%

De 10 a menys de 20 ha		De 20 a menys de 50 ha		De 50 a menys de 100 ha		De 100 a menys 200 ha		De 200 o més ha	
Explot	ha	explot	ha	explot.	ha	explot.	ha	explot.	Ha
154	2.226	231	7.255	86	5.784	66	9.372	48	26.043
-18,95%	-17,16%	12,86%	13,47%	-3,37%	-4,85%	37,50%	39,59%	2,13%	-25,37%

Font: elaboració pròpia a partir del cens agrari 2009 i cens agrari 1999

Règim de tinença

Distribució de la SAU segons el règim de tinença.

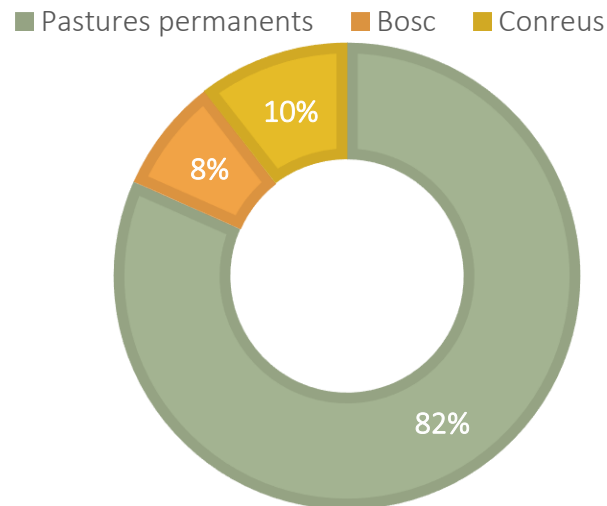
■ ha propietat ■ ha arrendament ■ ha parceria i altres

Variació de la distribució de la SAU per règim de tinença entre el 1999 i el 2009.

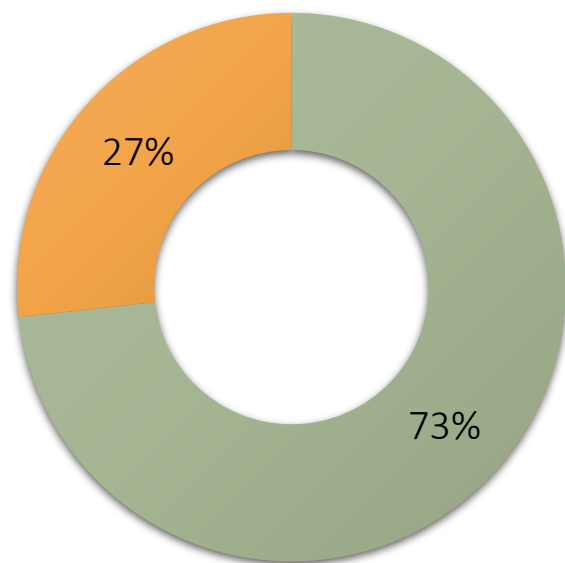
	Tots els règims		Propietat		Arrendament		Parceria i altres	
	explot.	ha	explot.	ha	explot.	ha	explot.	ha
2009	870	52.138	700	28.724	374	19.364	133	4.050
1999	925	58.249	873	39.629	340	13.720	45	4.900
Variació 1999-2009	-5,9%	-10,5%	-19,8%	-27,5%	10,0%	41,1%	195,6%	-17,3%

Producció integrada, producció ecològica i adherits al sistema de venda de proximitat

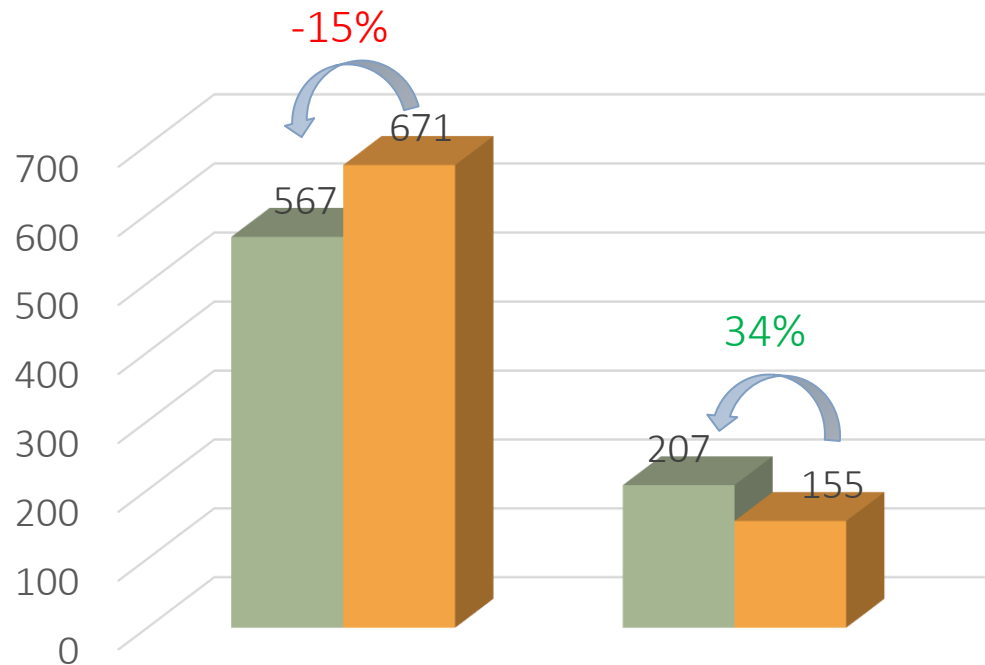
- **Producció integrada:**
 - 4 operadors certificats.
 - 63 ha (0,4% del total de terres llaurades).
 - Cultius: olivera, fruita seca i cereals d'hivern.
- **Producció ecològica:**
 - 99 operadors certificats.
 - Ramaderia: sector boví i oví, principalment.
 - Agricultura: cereals i lleguminoses per gra.
 - 19.053 ha (22%). Un 45% de les hectàrees de pastures, un 11% dels cultius i un 8% de les explotacions forestals, estan certificades.
- **Sistema de venda de proximitat:** 73 productors. Gran varietat (cereal, vinya, olivera, hortalisses, fruita seca o fruita dolça, productors càrnics i elaboradors del sector boví, oví, cabrum o elaboradors de vins i caves, entre d'altres)

Gènere dels titulars

■ homes ■ dones

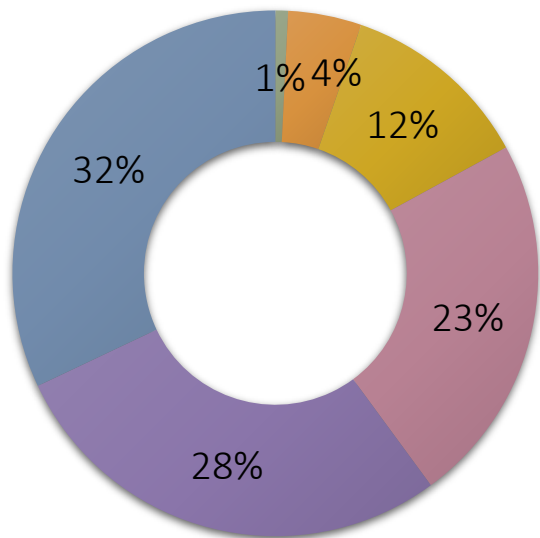

homes

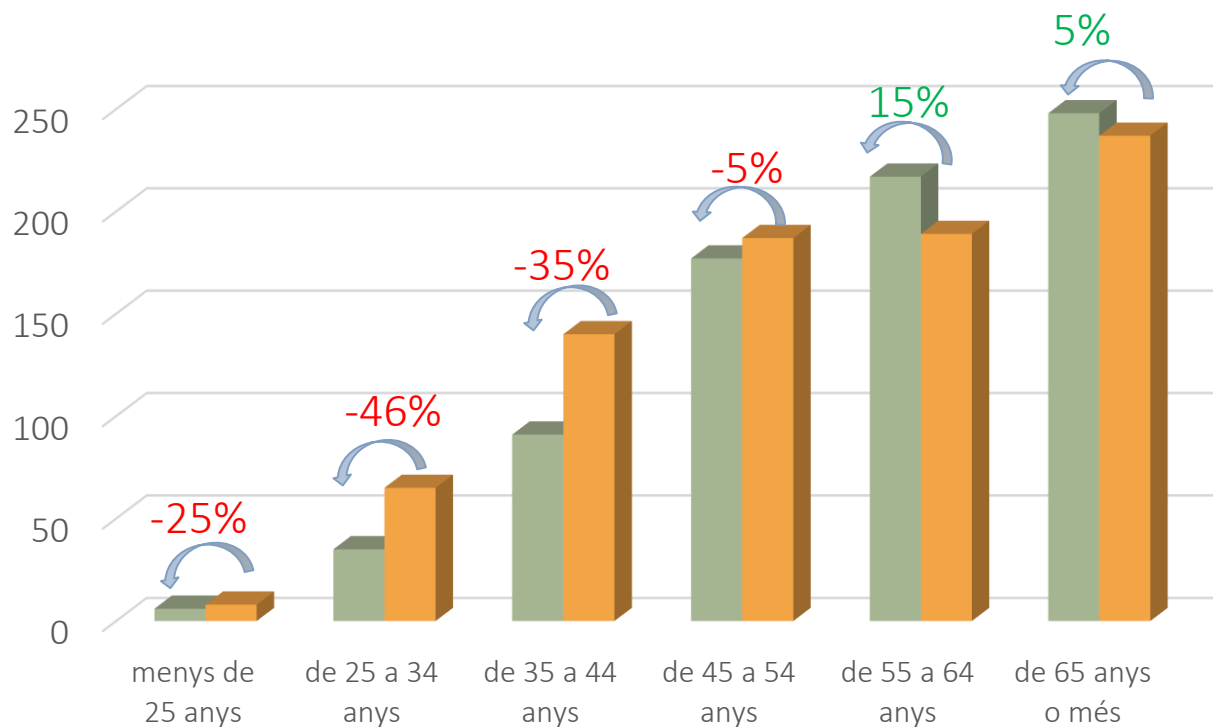
dones

■ 2009 ■ 1999

Edat dels titulars

- menys de 25 anys
- de 25 a 34 anys
- de 35 a 44 anys
- de 45 a 54 anys
- de 55 a 64 anys
- de 65 anys o més

Font: elaboració pròpia a partir del cens agrari 2009 i cens agrari 1999

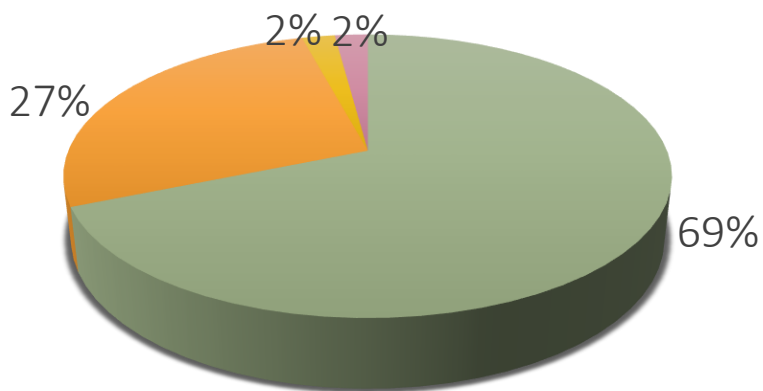
■ 2009 ■ 1999

Indicadors de l'estat de salut del sector agrari pel que fa al relleu generacional, el 1999 i 2009.

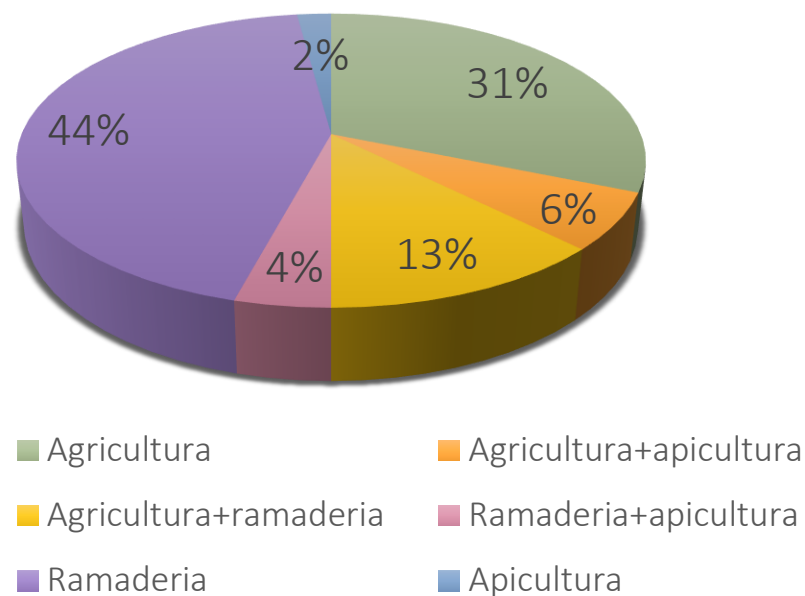
		Pallars Jussà	Alt Pirineu i Aran	Catalunya
Índex de recanvi	1999	17%	22%	15%
	2009	9%	12%	8%
% dones total	1999	19%	18%	18%
	2009	27%	24%	26%
% titulars <45 anys	1999	25%	29%	24%
	2009	17%	21%	17%
% titulars >65 anys	1999	28%	20%	26%
	2009	32%	24%	33%

Incorporacions

Entre el 2015 i el 2019, 48 joves menors de 40 anys, van incorporar-se al sector agrari, dels quals un 35% eren dones.

- A l'explotació familiar
- A nova explotació
- A l'explotació d'un veí
- Explotació arrendada

- Agricultura
- Agricultura+apicultura
- Agricultura+ramaderia
- Ramaderia
- Ramaderia+apicultura
- Apicultura
- Apicultura+ramaderia

Principals resultats de la diagnosi d'accés a la terra i relleu generacional al Pallars Jussà

a) Recull de dades bàsiques del sector primari

b) Entrevistes a agents de la comarca

DEMANDA

Qui?

Per a què?

OFERTA

- *Qui?*

- *Per a què?*

- MECANISMES
- DIFICULTATS
- HI HA TERRES ABANDONADES?

DEMANDA

Qui?

Per a què?

PERFILS DEMANDANTS DE TERRA

1) Empreses familiars agràries de la comarca

- Incorporació del fill/s
- Cultius extensius i ramaderia
- Es requereix de més superfície de cultiu per a ser més competitiu. Sovint en arrendament. També per abocament de purins.

2) Ramaderia extensiva

- Ampliació de caps de bestiar (i per tant terres) per consolidar el negoci. *Properes entre elles i aptes per a instal·lacions (cobert, aixopluc, etc).*

3) Projectes vinculats a l'Associació de productors d'oli del Pallars Jussà

- Es recuperen plantacions d'olivera abandonades o bé es fan plantacions noves.
- Terres en costers, menys mecanitzables.

PERFILS DEMANDANTS DE TERRA

4) Empreses agràries joves amb model de negoci centrat en producte final de qualitat i venda directa

- Per consolidar el negoci, necessiten de més terra per poder garantir una producció més estable.

5) Persones nouvingudes al sector (comarca o fora)

- Tenen necessitat de trobar.

6) Parelles provinents de l'àrea metropolitana, que tenen un origen a la comarca i disposen de terra de la família, però no tenen tradició agrària.

- Poden tenir necessitat de comptar amb més terres per a iniciar el negoci.

DEMANDA

Qui?

Per a què?

OFERTA

- *Qui?*

- *Per a què?*

PERFILS OFERTANTS DE TERRA

1) Pagesia de la comarca, que té terra en propietat, a punt de jubilar-se i sense relleu generacional.

- Alguns d'ells ramaders que es venen el ramat, però volen arrendar la terra.

2) Propietaris/es de terres que ja no viuen a la comarca (normalment herències)

- Alguns d'ells volen arrendar les terres, que algú les treballi i les mantingui en actiu.
- Altres que no hi tenen vincle, prefereixen vendre-la.

CONSIDERACIONS RECOLLIDES

- “De moment, incipient necessitat de traspasar la terra cap a d’altres en actiu”
- “Rapidesa per a trobar professionals que portin la terra, en el cas de qui vol traspasar.”
- “Situació que pot canviar quan es jubili gruíx de pagesos sense relleu (curt-mig termini) // o bé per impossibilitat de dur les terres per part d’aquestes persones.”
- “Cal també que hi hagi incorporacions al sector, sinó, tota la terra es concentrarà en les 4-5 empreses de serveis que ja hi ha ara i que estan portant les terres.”

DEMANDA

Qui?

Per a què?

OFERTA

- *Qui?*

- *Per a què?*

- MECANISMES
- DIFICULTATS
- HI HA TERRES ABANDONADES?

MECANISMES PER ACCEDIR/OFERTAR LA TERRA

1) Boca-orella

- Al bar
- Entre pagesos

2) Cerca directa (coneguts del poble o de la zona)

- Coneixement directe

3) Investigar pel propi compte (novingudes)

- Poble per poble, parlant amb la gent (reticències i desconfiances).
- Doble dificultat: accés a la terra i accés a l'habitatge.

4) Consultes a organismes i entitats

- Oficina comarcal del DARP
- Sindicats
- Gestories
- SIGPAC
- Cadastre

DIFICULTATS PER ACCEDIR A LA TERRA (*p. vista demandant*)

1) Actual pagament de la PAC associat a la superfície cultivada (no al rendiment)

- Cultiu de terrenys només per a cobrar la subvenció: no mobilització cap a altres pagesos en actiu
- “Especulació” entorn els drets.

2) Reticències del propietari a cedir/arrendar la terra a joves pagesos amb un altre model, o bé amb gent ‘desconeguda’

- Diferents visions del model de pagesia.
- Desconfiances amb gent nouvinguda.

3) Les terres en desús o en potencial desús són allunyades dels nuclis de població, o bé de difícil accés, o en costers, o també poden ser de baixa qualitat.

- Pot limitar o frenar l’interès en cultivar-les.

4) Complexitat per a conèixer la titularitat de la propietat

- La llei de la protecció de dades dificulta que els Ajuntaments o les oficines que presten serveis al sector primari facilitin aquesta informació a les persones

5) Preus elevats

DIFICULTATS/FRENS PER VENDRE O ARRENDAR TERRA *(p. vista ofertant)*

1) Aferrament a la propietat

- No hi ha voluntat real de desprendre's de la terra, es demanen preus molt alts.
- “És el seguro de vida, la universitat de fills i néts, la residència pel futur”

2) Aferrament als drets

- Els ingressos associats a la DUN poden representar un complement a la pensió de jubilació → Pagesos jubilats prefereixen tenir “erma” aquella terra o llaurar-la per “simular” que està activa, en detriment de vendre-la o arrendar-la.
- Dificulta al pagès que mena aquelles terres la gestió de l'explotació.

3) Manca de confiança i rumors de males experiències.

- La gent més gran sent inseguretat a l'hora d'arrendar una terra: pors de no recuperar-la, d'usos indeguts, impagaments, etc.
- Males experiències d'ocupació de cases i finques abandonades, que genera recels entre els locals.

HI HA TERRES ABANDONADES?

NO

Tot terreny aprofitable és treballat.

El que resta erm, són terrenys “residuals”, no poden donar lloc a activitats viables.

Llocs complicats d'accedir

Finques no aptes per a extensius, però aptes per a altres cultius com l'olivera.

Terrenys que es van abandonar fa molts anys, en petites feixes en secà: esforç extra en identificar activitats econòmiques rendibles.

Terrenys de pastura que es van tancant amb vegetació al seu contorn.

SÍ

DEMANDA

Qui?

Per a què?

**MECANISMES
D'INTERMEDIACIÓ?**

OFERTA

- *Qui?*

- *Per a què?*

- MECANISMES
- DIFICULTATS
- HI HA TERRES ABANDONADES?

MECANISMES D'INTERMEDIACIÓ?

CONSIDERACIONS

- Caldria posar esforços en empreses portades per gent en edat de jubilació.
- És clau que es pugui establir una relació de confiança entre ambdues parts: *l'objectiu comú és l'estimació per la terra, hauria d'unir arrendador i arrendatari.*
- Seria bo que hi hagués una entitat que prestés un “assessorament integrat”
- Perfils als quals s'hauria d'adreçar: **pagesos sense relleu generacional, noves persones emprenedores, etc.**
- Prioritzar perfils: **iniciatives empresarials de petita escala, gent de la comarca, gent jove.**
- El servei de compra-venda o arrendament ha de ser ràpid.
- Caldria avançar cap a projectes d'incubadores de pagesia, que ajudin a no ser temeraris i treballin en el “traspàs real”.

MECANISMES D'INTERMEDIACIÓ?

CONEGUEM ALGUNES EXPERIÈNCIES!!!!

Bancs de terres

Espai Test

Oficines
d'assessorament
agrari

Altres

MOLTES
GRÀCIES!

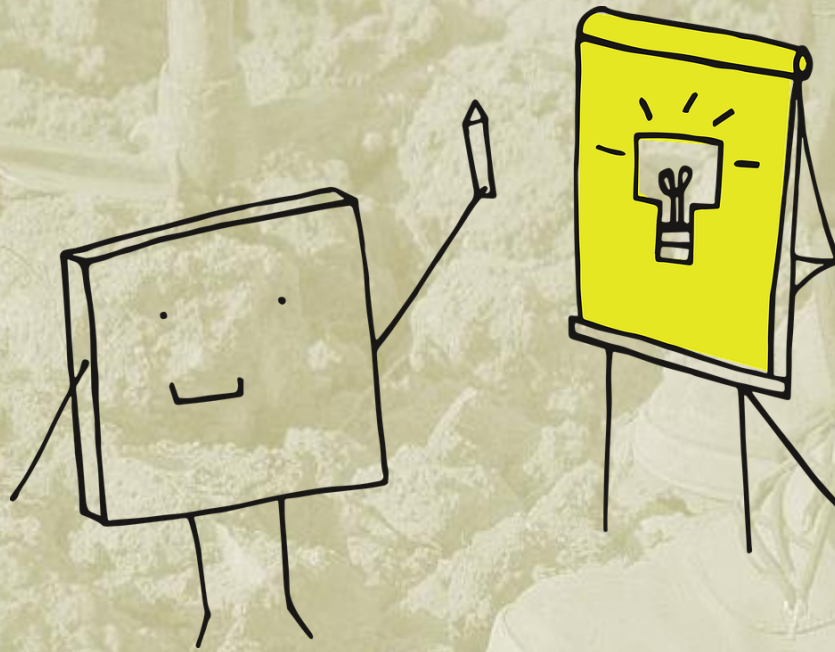
Raiels
iniciatives que arrenen

www.raiels.cat

 <https://www.facebook.com/raielsiniciatives>

 https://twitter.com/raiels_

ARA ENS TOCA POSAR EN COMÚ ELS NOSTRES CONEIXEMENTS!

IDENTIFIQUEM:

3-5 accions per a facilitar el relleu generacional i l'accés a la terra al Pallars Jussà